

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันความสำนึกทางคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในสังคมไทย ซึ่งเป็นมาตรฐานในการวินิจฉัยคุณค่าพฤติกรรมของนักเรียนในสังคมไทยกำลังเสื่อมลงอย่างเห็นได้ชัด จะเห็นได้จากข่าวที่ปรากฏอยู่เป็นประจำ เช่น นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนปากพอง จังหวัดนครศรีธรรมราช ใช้ปืนยิงคู่อริที่แย่งจีบหญิงคนเดียวกันบริเวณหน้าเสาธง กระสุนถูกเพื่อนนักเรียนตาย 2 คน บาดเจ็บอีก 3 คน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา พัฒนาการ บุกทวงความรักจากเพื่อนหญิง แต่กลับยิงลงของฝ่ายหญิงเสียชีวิต และยาขยาดเจ็บ และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนคลองตาสุตร อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว ใช้ปืนยิงคู่อริเพราะแย่งจีบหญิงคนเดียวกัน แต่กระสุนไปถูกเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 บาดเจ็บ เป็นต้น พฤติกรรมเหล่านี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากการขาดความสำนึก และความประพฤติที่ดี เนื่องจากเห็นตัวอย่างจากสื่อที่เปิดกว้างทั้งหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ แต่ขาดการกลั่นกรอง และการเลียนแบบจากบุคคลใกล้ชิด เช่น พ่อ แม่ ครู และเพื่อน เป็นต้น

การศึกษาเป็นวิธีที่ดีที่สุดที่จะสร้างคนในสังคมไทยให้เป็นคนดี (รุ่ง แก้วแดง, 2540, พิเศษ 15) การพัฒนาคุณภาพของคน ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 - 2549) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์หลักของการพัฒนาคุณภาพคน และการคุ้มครองทางสังคมว่า เพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพ สุขภาพแข็งแรง คิดเป็น ทำเป็น มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีวิธีคิดอย่างมีเหตุผล มีคุณธรรม จริยธรรม ระเบียบวินัย ซื่อสัตย์สุจริต และรับผิดชอบ ต่อส่วนรวม กลุ่มคนที่มุ่งพัฒนา คือ เด็กและเยาวชนเป็นวัยที่ต้องการการพัฒนาทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม เนื่องจากประชากรกลุ่มนี้ สามารถพัฒนาและเรียนรู้ได้ค่อนข้างเร็ว ดังนั้น หากการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ในวัยนี้มีความบกพร่อง ผลที่เกิดขึ้นก็จะฝังแน่นติดตัวเด็ก และเยาวชนเหล่านั้นไปจนยากที่จะแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้เมื่อเติบโตขึ้น นอกจากนี้ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ได้ให้ความสำคัญของคุณธรรม จริยธรรม เป็นหลักสูตรแกนกลางของประเทศที่มีจุดประสงค์ที่จะพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และมีความเป็นไทย และเมื่อวิเคราะห์จากจุดมุ่งหมาย และคุณลักษณะที่กำหนดไว้ในหลักสูตร พบว่า มุ่งพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้เกิดกับผู้เรียนได้เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ

มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์ จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า การพัฒนาคน หรือ การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม เป็นกระบวนการทางการศึกษา สร้างขึ้นได้ในครอบครัว โรงเรียน สถาบันศาสนา และสื่อมวลชนต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันทางการศึกษา เพราะ คุณธรรม จริยธรรม ไม่ได้เกิดขึ้นในตัวบุคคลโดยธรรมชาติ แต่เกิดจากการอบรมสั่งสอน (ณรงค์ สติรัตน์, 2544, หน้า 1) การพัฒนาจริยธรรมที่กระทำกันมากในขณะนี้ คือ การพัฒนา จริยธรรม โดยปลูกฝังให้คนที่อยู่ในระบบโรงเรียน เนื่องจากเด็กมีความไวต่อการปลูกฝัง เยาวชนที่อยู่ในการศึกษาภาคบังคับเป็นวัยที่เหมาะสมอย่างยิ่งใน การปลูกฝังจริยธรรม เพราะเป็นวัยที่ บริสุทธิสามารถซึมซับสิ่งที่สั่งสอนได้ง่าย (มลทา เมืองทรัพย์, 2541, หน้า 24)

ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้โตขึ้นเป็นทรัพยากรที่มีคุณภาพนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัย หลายประการ ได้แก่ ครอบครัว คือ การอบรมและเลี้ยงดูของบิดามารดา สภาพครอบครัว โรงเรียน คือการอบรมสั่งสอนของครู อิทธิพลของกลุ่มเพื่อน สื่อสารมวลชน รวมทั้งอิทธิพลจาก สภาพแวดล้อมต่าง ๆ ในสังคม เป็นต้น ครอบครัว หรือบ้าน เป็นสถานที่ที่มีอิทธิพลต่อบุคคล โดยเฉพาะการอบรมเลี้ยงดู วิธีการอบรมเลี้ยงดูที่เด็กแต่ละคนได้รับจากครอบครัว มีส่วนผลักดัน หรือหล่อหลอมพฤติกรรมของเด็กไปในทิศทางใด ๆ ก็ได้ การอบรมเลี้ยงดูมีความสัมพันธ์โดยตรง กับการพัฒนาจริยธรรมของเด็ก เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรัก แบบมีเหตุผล จะมีพฤติกรรม ไปในทางที่ดี คือ เป็นผู้มีระดับจริยธรรมสูง ส่วนเด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบไม่เหมาะสม เช่น แบบลงโทษ แบบคาดหวังเอาจากเด็ก จะมีพฤติกรรมไม่พึงปรารถนา และสร้างปัญหาในสังคม แสดงให้เห็นได้ว่า พ่อแม่เป็นต้นเหตุผลักดันเด็กออกไปสู่ปัญหาต่าง ๆ โดยไม่รู้จักร่วมปรน ในด้านการอบรมเลี้ยงดู (ทิพวรรณ ลิ้มสุชนิรันดร์, 2535, หน้า 2) หรือมีลักษณะการเลี้ยงดู ที่ไม่เหมาะสม ซึ่งพ่อแม่ควรตระหนักถึงความสำคัญของตนที่มีต่อเด็ก เพราะพ่อแม่คือผู้ที่ใกล้ชิด และเป็นผู้วางรากฐานของพฤติกรรมมาตั้งแต่เริ่มต้น ส่วนลักษณะของครอบครัวที่แตกแยก คือ ครอบครัวที่มีการหย่าร้าง การหย่าร้าง คือการสิ้นสุดชีวิตแต่งงานของคู่สมรส เป็นการแตกแยก ของผู้ที่มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด การหย่าร้างจะมีผลตามมาก็คือ เด็กจะขาดความรัก ความอบอุ่น เด็กเคยชินต่อสภาพพ่อแม่ให้ความอบอุ่นมั่นคงแก่เขา แต่ความสัมพันธ์แบบนี้ต้องถูก ทำลายไป ซึ่งมีผลกระทบกระเทือนต่อการพัฒนาบุคลิกภาพของบุคคล เช่น เด็กที่เคยยึดพ่อแม่ เป็นแบบฉบับในเรื่องค่านิยม อารมณ์ แบบของความประพฤติที่ช่วยให้เด็กมีบุคลิกภาพที่ดี แต่เมื่อ สภาพของครอบครัวถูกทำลายลง เด็ก ๆ บางครั้งก็ไม่ทราบว่าจะหันหน้าไปหาใคร ซึ่งอาจทำให้ เขาคิดหวัง และมีเรื่องที่ทำให้สะเทือนใจ ความรู้สึกไม่มั่นคง ไม่มีความอบอุ่น จะเห็นได้ชัดใน เด็กที่บ้านแตก เด็กที่ประพฤติดัวเหลวไหล เด็กกระทำผิด การประพฤติผิดทางเพศ เป็นปัญหาที่มี ความซับซ้อนมาก เพราะเป็นปัญหาที่เด็กพยายามต่อสู้กับความดีความชั่ว ซึ่งในที่สุดเด็กอาจจะ

ไม่พยายามต่อสู้ต่อไป อย่างไรก็ตาม การที่เด็กประพฤติดีกฎเกณฑ์ของสังคมอาจไม่ใช่เป็นผลจากการหย่าร้างเสมอไป เพราะอาจเป็นผลจากการที่ครอบครัวไม่มีความสุขมากกว่า และการหย่าร้างเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นทีหลัง สรุปได้ว่า เด็กจากครอบครัวที่แตกแยก หรือครอบครัวไม่ปกติ ซึ่งหมายถึงการขาดบิดา หรือขาดมารดา หรือขาดทั้งสองฝ่ายนั้น อาจจะมีโอกาสที่จะทำให้เด็กเป็นผู้ที่มีปัญหาทางจิตใจ และทางจริยธรรมได้มากกว่าเด็กจากครอบครัวปกติ (มนตรี กำลังดี, 2543, หน้า 35 - 36) และเมื่อเด็กเริ่มเข้าสู่ระบบโรงเรียน บุคคลที่เข้ามามีบทบาทและใกล้ชิดกับเด็กมากที่สุดในระยะนี้คือ ครู ครูจะมีอิทธิพลต่อเด็กมาก เด็กจะเชื่อฟังครูมากกว่าบิดามารดาของตน นอกจากนี้เด็กยังชอบเลียนแบบพฤติกรรมของครูที่เขาชื่นชอบ ดังนั้นการที่จะเสริมสร้างพฤติกรรมที่ดีให้กับเด็กจึงควรให้เด็กได้เห็นตัวแบบที่เด็กชื่นชอบ ฉะนั้นหน้าที่ของครู นอกจากการให้วิชาความรู้แล้วยังต้องรู้จักอบรมเด็กทางด้านศีลธรรม จรรยา และควรประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน โดยยึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรม เพราะครูมีอิทธิพลต่อเด็กทั้งในการถ่ายทอดด้านความรู้และเสริมสร้างทัศนคติต่าง ๆ ถ้าเด็กเกิดทัศนคติต่อครูว่าเป็นผู้รู้และเป็นแบบอย่างที่ดี จะทำให้เด็กพร้อมที่จะเชื่อฟังและถือเป็นแบบอย่างปฏิบัติ

จากแนวคิดที่กล่าวมาข้างต้น และจากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมดังกล่าว ทำให้มีผู้ที่สนใจที่จะศึกษาถึงปัจจัยที่เป็นสาเหตุของจริยธรรม ซึ่งพบว่า มีปัจจัยต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กับจริยธรรม ได้แก่ อายุ คือเด็กจะมีความรู้สึกรู้ใช้ในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม เมื่อมีอายุมากขึ้น เวอร์เนอร์ (Werner, 1979) เรสท์ (Rest, 1979, pp. 17 - 18 อ้างถึงใน สุวรรณิ กิจสมโภชน์, 2536, หน้า 15) ศึกษาคุณลักษณะที่มีความสัมพันธ์กับเหตุผลเชิงจริยธรรม โดยศึกษาในเรื่องของฐานะทางเศรษฐกิจ และระดับสติปัญญา สลิลลา แสงมณี (2539, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่ององค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อระดับพัฒนาการทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนเทศบาล จังหวัดชลบุรี และโรงเรียนสังกัดเมืองพัทยา จากการศึกษาพบว่า ตัวแปรภูมิหลังของนักเรียน สภาพแวดล้อมทางบ้านของนักเรียน การคบเพื่อน มีอิทธิพลต่อจริยธรรมของนักเรียน จิตวิวรรตสุกใส (2541 อ้างถึงใน จุฑามณี จานตะขบ, 2542) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีพฤติกรรมคุณธรรมทางพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดสมุทรปราการ โดยศึกษาในเรื่องของโรงเรียน อาชีพของพ่อ - แม่ สุนธรา แก่นกุล (2544, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องจริยธรรมของนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 6 สำนักงานการประถมศึกษา อำเภอพะโต๊ะ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชุมพร โดยศึกษาระดับจริยธรรม และเปรียบเทียบระดับจริยธรรมของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามตัวแปรเพศ และสภาพครอบครัว พิไลพร ก้องสมุทร (2545, บทคัดย่อ) ศึกษาจริยธรรมด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนระดับก่อนประถมศึกษา ในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองบ้านบึง จังหวัดชลบุรี โดยศึกษาระดับจริยธรรม

ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน จำแนกตามฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวต่างกัน ระดับการศึกษาของผู้ปกครองต่างกัน และขนาดครอบครัวของผู้ปกครองต่างกัน

จากการทบทวนเอกสาร และงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับจริยธรรมที่กล่าวมาข้างต้น พบว่า ยังไม่มีงานวิจัยใดที่ศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของจริยธรรมของนักเรียนที่เป็นลักษณะของโมเดล ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุในภาพรวม ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาสาเหตุของจริยธรรมในภาพรวม ซึ่งคาดว่า เมื่อทราบตัวแปรที่เป็นสาเหตุของจริยธรรมแล้ว สามารถนำตัวแปรที่เป็นสาเหตุนี้ มาเป็นแนวทางให้บุคลากรทางการศึกษาจัดทำหลักสูตร และพัฒนากระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองดีของชาติ การจัดการศึกษามุ่งเน้นความสำคัญทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อพัฒนาตนให้มีความสมดุล โดยยึดหลักผู้เรียนสำคัญที่สุด ทุกคนมีความสามารถเรียนรู้ พัฒนางานตนเองได้ และดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข เพื่อป้องกัน และแก้ปัญหาด้านจริยธรรมของนักเรียน

ในการศึกษาครั้งนี้ ศึกษาว่ามีตัวแปรใดบ้างที่มีอิทธิพลต่อจริยธรรม โดยจะมุ่งเน้นไปที่ ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรลักษณะของนักเรียน ลักษณะและสภาพแวดล้อมของโรงเรียน ภูมิหลังของครอบครัว การอบรมเลี้ยงดู สภาพแวดล้อมทางบ้าน ที่มีอิทธิพลต่อจริยธรรมของนักเรียนในภาพรวม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุจริยธรรมของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุจริยธรรมของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์

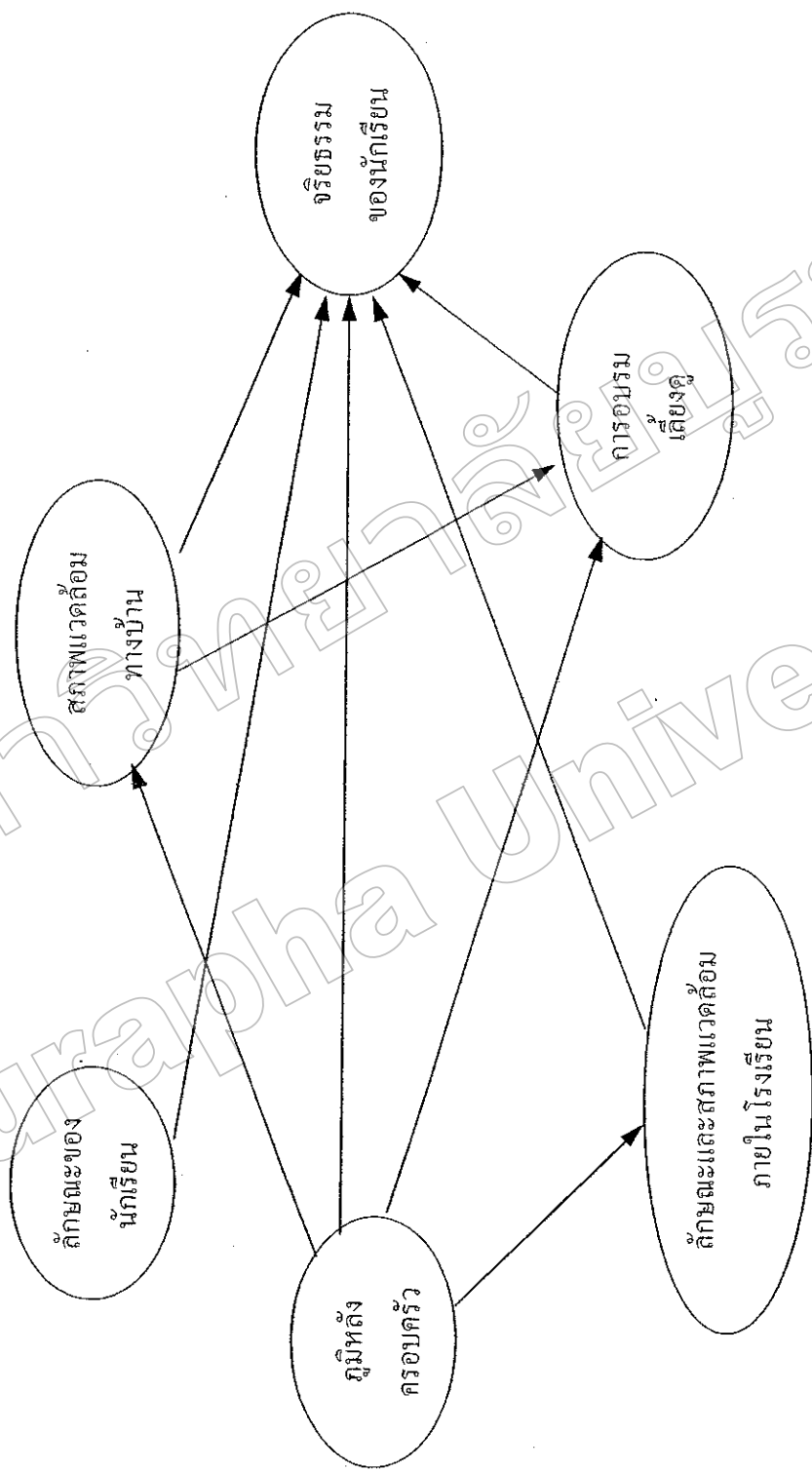
สมมติฐานของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้อาศัยทฤษฎีเกี่ยวข้องกับจริยธรรมดังต่อไปนี้ ทฤษฎีอิทธิพลของสังคม และสิ่งแวดล้อมต่อการพัฒนาการทางจริยธรรมของไรท์ (Wright, 1978, pp. 27 - 30) เชื่อว่า สังคมจะมีอิทธิพลโดยตรงต่อการพัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคล สกินเนอร์ (Skinner, 1971, pp. 126 - 128) ได้กล่าวถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อมทางสังคม ได้แก่ จารีตประเพณี ตลอดจนค่านิยมต่าง ๆ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่จะกำหนดเงื่อนไขทางสังคมให้เด็กประพฤติปฏิบัติตั้งแต่เกิด ทฤษฎี

พัฒนาการทางสติปัญญา เพียเจต์ (Piaget, 1969, p. 122) เป็นผู้ริเริ่มศึกษาพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็ก เชื่อว่าพัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์ขึ้นอยู่กับความฉลาดในการที่จะรับรู้กฎเกณฑ์ และลักษณะต่าง ๆ ของสังคม โคลเบอร์ก (Kohlberg, 1969, p. 405) ได้แบ่งระดับพัฒนาการทางจริยธรรมออกเป็น 3 ระดับคือ ระดับก่อนเกณฑ์ ระดับตามกฎเกณฑ์ และระดับเหนือเกณฑ์ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม ของแบนดูลา (Bandura, 1977) และจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า จริยธรรมน่าจะขึ้นอยู่กับองค์ประกอบดังต่อไปนี้ ด้านลักษณะของนักเรียน ได้แก่ เพศ อายุ ระดับชั้น ด้านภูมิหลังครอบครัว ได้แก่ ระดับการศึกษาสูงสุดของบิดา และมารดา อาชีพของบิดา และมารดา รายได้รวมของครอบครัวต่อเดือน และสถานภาพสมรสของบิดา – มารดา ด้านสภาพแวดล้อมทางบ้าน ได้แก่ สภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัว ลักษณะนิสัยของเพื่อนบ้าน การรับสื่อภายในบ้าน และความสัมพันธ์ของสมาชิกภายในครอบครัว ด้านลักษณะและสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน ได้แก่ ขนาดของโรงเรียน ลักษณะนิสัยของเพื่อนที่นักเรียนสนิท สภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน และการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมจริยธรรมภายในโรงเรียน ด้านการอบรมเลี้ยงดู ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ผู้วิจัยนำปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมจากทฤษฎี และงานวิจัยข้างต้นมาสร้างเป็นสมมติฐานการวิจัยในรูปแบบของความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของจริยธรรมของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

1. ตัวแปรลักษณะของนักเรียน ตัวแปรลักษณะและสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน และตัวแปรการอบรมเลี้ยงดู น่าจะส่งอิทธิพลทางตรงต่อจริยธรรมของนักเรียน
2. ตัวแปรสภาพแวดล้อมทางบ้าน น่าจะส่งอิทธิพลทางตรงต่อจริยธรรมของนักเรียน และน่าจะส่งอิทธิพลทางอ้อมผ่านตัวแปรการอบรมเลี้ยงดู
3. ตัวแปรภูมิหลังของครอบครัว น่าจะส่งอิทธิพลทางตรงต่อจริยธรรมของนักเรียน และน่าจะส่งอิทธิพลทางอ้อมผ่านตัวแปรสภาพแวดล้อมทางบ้าน ลักษณะและสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน และการอบรมเลี้ยงดู

โมเดลสมมติฐานความสัมพันธ์เชิงสาเหตุจริยธรรมของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน แสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 โมเดลสมมติฐานความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ ซึ่งผู้วิจัยคาดหวังประโยชน์จากการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อทราบถึงตัวแปรที่เป็นสาเหตุทำให้นักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีจริยธรรมแตกต่างกัน
2. เป็นแนวทางจัดกระทำตัวแปรสาเหตุ นำไปสู่การป้องกัน และแก้ปัญหาด้านจริยธรรมของนักเรียน
3. เป็นแนวทางให้บุคลากรทางการศึกษาจัดทำหลักสูตร และพัฒนากระบวนการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาจริยธรรมของนักเรียน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรในการศึกษา เป็นนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 (ม.1 – ม.3) ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2547 โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตภาคตะวันออก จาก 8 จังหวัด มีจำนวนนักเรียน 112,006 คน
2. กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 (ม.1 – ม.3) ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2547 โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตภาคตะวันออก 8 จังหวัด การได้มาของกลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi – Stage Random Sampling)
3. ตัวแปรในการศึกษา แบ่งเป็น
 - 3.1 ตัวแปรภายนอกแฝง ได้แก่
 - 3.1.1 ตัวแปรลักษณะของนักเรียน ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ คือ อายุ เพศ และระดับชั้น
 - 3.1.2 ตัวแปรภูมิหลังครอบครัว ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ คือ ระดับการศึกษาสูงสุดของบิดาและมารดา อาชีพของบิดาและมารดาของนักเรียน รายได้รวมของครอบครัวต่อเดือน และสถานภาพสมรสของบิดา - มารดา
 - 3.2 ตัวแปรภายในแฝง ได้แก่
 - 3.2.1 ตัวแปรจริยธรรมของนักเรียน ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ คือ ความรู้เชิงจริยธรรม ทักษะคิดเชิงจริยธรรม เหตุผลเชิงจริยธรรม และพฤติกรรมเชิงจริยธรรม

3.2.2 ตัวแปรสภาพแวดล้อมทางบ้าน ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ คือ สภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัว ลักษณะนิสัยของเพื่อนบ้าน การรับสื่อภายในบ้าน และความสัมพันธ์ของสมาชิกภายในครอบครัว

3.2.3 ตัวแปรลักษณะและสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน ประกอบด้วย ตัวแปรสังเกตได้ คือ ขนาดของโรงเรียน ลักษณะนิสัยของเพื่อนที่นักเรียนสนิท สภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน และการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมจริยธรรมภายในโรงเรียน

3.2.4 ตัวแปรการอบรมเลี้ยงดู ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ คือ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. จริยธรรมของนักเรียน หมายถึง การประพฤติปฏิบัติของนักเรียนต่อผู้อื่น และต่อสังคม ทั้งความคิด และเหตุผลที่สอดคล้องกับการปฏิบัติ เป็นเรื่องที่สังคมให้การสนับสนุน เป็นการนำสันติสุขมาให้สังคม และผู้อื่นได้ตามควรแก่กรณี วัตถุประสงค์จริยธรรม ซึ่งจำแนกลักษณะทางจริยธรรมออกเป็น 4 ลักษณะ ได้แก่

1.1 ความรู้เชิงจริยธรรม หมายถึง ความรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับจริยธรรมของสังคมนั้น เป็นความรู้ของนักเรียนที่ได้รับการอบรมสั่งสอน หรือเรียนรู้กันไว้ว่า การกระทำชนิดใดที่ควรกระทำ ทำแล้วได้รับการยกย่องส่งเสริม ทำแล้วไม่เป็นอันตรายต่อตนเอง และต่อผู้อื่น นอกจากนั้นยังรวมความรู้ความประพฤติว่าสิ่งใดไม่ควรกระทำ ไม่ควรประพฤติอีกด้วย

1.2 ทักษะคิดเชิงจริยธรรม หมายถึง ความรู้สึกรู้สีกของนักเรียนเกี่ยวกับลักษณะ หรือพฤติกรรมเชิงจริยธรรมต่าง ๆ ว่าตนชอบ หรือไม่ชอบ เห็นด้วย หรือไม่เห็นด้วยเพียงใด

1.3 เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่นักเรียนใช้เหตุผลในการเลือกกระทำ หรือเลือกที่จะไม่กระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เหตุผลที่กล่าวถึงนี้ จะแสดงให้เห็นถึงเหตุจูงใจ หรือแรงจูงใจที่อยู่เบื้องหลังการกระทำต่าง ๆ ของบุคคล

1.4 พฤติกรรมเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่นักเรียนแสดงพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบ หรือคว้นการแสดงพฤติกรรมที่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ หรือค่านิยมในสังคมนั้น ๆ พฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่นับเป็นการกระทำที่สังคมเห็นชอบ และสนับสนุนมีหลายประเภท เช่น การเสียสละ เป็นต้น

2. การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย หมายถึง พฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูนักเรียนในปกครอง โดยที่ผู้ปกครองทำให้นักเรียนรู้สึกว่าเขาได้รับการปฏิบัติด้วยความยุติธรรม ไม่ตามใจ หรือเข้มงวดจนเกินไป ผู้ปกครองให้ความรักความอบอุ่น มีเหตุผลยอมรับ

ความสามารถและความคิดเห็นของนักเรียน เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมรับรู้ในกิจการบางอย่าง ส่งเสริมให้นักเรียนมีอิสระในการตัดสินใจ และแก้ปัญหาด้วยตนเอง มีความเป็นตัวของตัวเอง และให้ความร่วมมือกับนักเรียนตามโอกาสเหมาะสม

3. ภูมิหลังครอบครัว ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 4 ตัวแปร ได้แก่

3.1 ระดับการศึกษาสูงสุดของบิดาและมารดา ซึ่งแบ่งเป็น

3.1.1 ระดับประถมศึกษา

3.1.2 ระดับมัธยมศึกษา

3.1.3 ระดับปริญญาตรี

3.1.4 สูงกว่าระดับปริญญาตรี

3.2 อาชีพของบิดาและมารดา หมายถึง งานที่บิดาและมารดาของนักเรียนทำเป็นประจำ หรือทำเป็นอาชีพหลักในปัจจุบัน ซึ่งแบ่งออกอาชีพต่าง ๆ

3.3 รายได้รวมของครอบครัวต่อเดือน หมายถึง รายได้รวมของทุกคนที่สามารถทำงานได้ในครอบครัวต่อเดือน

3.4 สถานภาพสมรสของบิดา - มารดา หมายถึง สถานะการเป็นสามี - ภรรยาของบิดา - มารดาของนักเรียน แบ่งเป็น 3 ลักษณะ

3.4.1 อยู่ด้วยกัน

3.4.2 บิดา หรือมารดาถึงแก่กรรม

3.4.3 หย่าร้าง

4. สภาพแวดล้อมทางบ้าน หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบ ๆ ตัวนักเรียนที่มีอยู่ภายในบ้าน ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 4 ตัวแปร ได้แก่

4.1 สภาพทางเศรษฐกิจ หมายถึง สภาพความคล่องตัว และการมีเครื่องอำนวยความสะดวกสบายภายในครอบครัวอย่างเพียงพอ รวมทั้งการมีรายได้ที่แน่นอน ไม่จำเป็นต้องขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น หรือต้องหยิบยืมจากใคร

4.2 เพื่อนบ้าน หมายถึง สภาพครอบครัว และลักษณะนิสัยของเพื่อนบ้าน

4.3 สื่อมวลชนภายในบ้าน หมายถึง เนื้อหาที่ครอบครัวได้รับจากโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ และนิตยสารต่าง ๆ

4.4 ความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว หมายถึง ลักษณะความสัมพันธ์ ความผูกพันรักใคร่กันระหว่างพี่น้อง ผู้ปกครอง

5. ลักษณะและสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 4 ตัวแปร ได้แก่

5.1 ขนาดของโรงเรียน หมายถึง ขนาดของโรงเรียนมัธยมศึกษา ที่กำหนดโดยกระทรวงศึกษาธิการ แบ่งออกเป็น 3 ขนาด คือ

5.1.1 โรงเรียนขนาดเล็ก ได้แก่ โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนไม่เกิน 499 คน

5.1.2 โรงเรียนขนาดกลาง ได้แก่ โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 500–1,499

คน

5.1.3 โรงเรียนขนาดใหญ่ ได้แก่ โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 1,500–

2,499 คน

5.2 ลักษณะของเพื่อนที่นักเรียนสนิท หมายถึง พฤติกรรมของเพื่อนที่นักเรียนสนิท
ด้วยมากที่สุด

5.3 สภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน หมายถึง สิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบๆ ตัวนักเรียนที่มีอยู่
ภายในโรงเรียน เช่น ความสะอาดบริเวณโรงเรียน การจัดป้ายนิเทศเกี่ยวกับจริยธรรม

5.4 กิจกรรมที่ส่งเสริมจริยธรรม ภายในโรงเรียน หมายถึง กิจกรรมต่างๆ ที่
โรงเรียนจัดให้นักเรียนทั้งในห้องเรียน นอกห้องเรียน และในวันสำคัญต่างๆ เช่น
การสวดมนต์ การทำบุญตักบาตร การฟังเทศน์

6. นักเรียน หมายถึง นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในช่วงชั้นที่ 3 (ม.1 – ม.3) ในโรงเรียน
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2547